

Els teus ulls de llum adolorida

Els teus ulls, els teus ulls de mirada perduda.
Els teus alts finestrals de llum adolorida.

ANTONI FERRER

Abril. A fora hi ha una llum que encega un món de mentida que, a pesar de tot, cicatritza les seues ferides amb aquella llum. A dintre —dels poemes de Jordi Solà Coll, vull dir— predomina la fosca. I, contràriament al que es podria pensar, d'aquesta fosca naix la llum de qui s'hi encara. Feu la prova i aboqueu-vos a un pou; al principi no veureu res al final del coll negre, però després, quan els ulls hagen oblidat la llum de l'exterior, començarà a fer-se visible —deu cristal·litzada, tan distant— un fons d'aigua transparent. Així els poemes d'*Ulls de glaç* es revelen en un món on la llum és l'excepció. Un pou i un ull s'aproximen molt metafòricament. Un ull pot arribar a confondre's amb el fons cristal·lí del pou que mira. Els ulls que es miren fit a fit poden esdevenir pous insondables. Esguards, “el goig d'antany”, que la intempèrie del temps ha glaçat. Ulls recoberts de gebre.

Jordi i jo ens vam trobar en les paraules. Les paraules del poeta són les úniques que mai no haurien de ser dites en va. La Paraula majúscula per a Jordi Solà Coll, devastada, mig buida o epifànica, clam, ferida o redempció. El lloc on el poeta torna

una i una altra vegada a la recerca de consol, indispensable i tan fràgil alhora. La veritable “pedra de toc” per a algú que té, com a propòsit irrenunciable, viure poèticament: “Com la sang / recorre el mot el full en blanc, / estreta concessió a la recerca / d’un conhort, altrament volàtil. / Calze del sentit, / s’albira la mirada en el poema.”

El primer poema d’*Ulls de glaç*, “El pou”, està encapçalat per una citació de Friedrich Nietzsche on crec que hi ha condensat bona part de l’alè que recorre el llibre: la vivència de l’abisme, aquell buit existencial on, paradoxalment, les veus retronen i s’amplifiquen; des d’on es projecten i són, finalment, escoltades. El poeta, amb el propi abisme il·luminador a dintre, mira “la foscor del pou de l’existència” i s’hi veu reflectit. Hom també es revela a si mateix a través dels propis versos, encara que, d’antuvi, potser no en siga del tot conscient.

En una ben meditada estructura circular, aquell poema-pòrtic, al qual pertany el vers citat, enllaça amb el darrer, situat estratègicament a manera de coda, i que, a consciència, a pesar que en aparença pogués semblar un contrasentit, duu per títol “Origen”. El recurs em suggereix l’*uroboros* que comença i acaba en ell mateix, el símbol de l’etern retorn (Nietzsche una altra vegada), cíclic com la vida que engoleix la terra, des d’on tot torna a començar. La serp que es menja la cua, però també Sísif empentant la roca irremeiablement, amunt i avall, eterna condemna. Construcció circular, per tant, que es reproduïx al primer vers d’“Origen”, plantejat com una antítesi: “Tornes a

la mort, al punt d'origen". Des d'ací, tancant el cercle, sempre infinit per definició, i amb l'eco al buit del pou ressonant-hi encara, l'autor atrau poderosament l'atenció del lector amb un desenllaç inquietant: "i segellar l'adéu / només quan l'abisme surti al pas // i saltar o no sigui dilema." Una raó diàfana illumina, però, la tenebra: "[...] La qüestió, / a penes escatida, és mantenir, / dia a dia, la dignitat en la derrota".

Com en l'oxímoron mort-origen, el recurs a unir mots oposats, o a construir enunciats aparentment contradictoris, és freqüent a *Ulls de glaç*. I, potser, allò que resulta més seductor d'aquesta pràctica és que els binomis no s'exclouen entre ells mateixos, ni en el concepte ni en el sentit que aporten al poema i al conjunt del llibre, sinó que s'hi complementen en convivència en un tot, com les dues cares d'una mateixa moneda. Com el cap i la cua que acaben i comencen, comencen i acaben, en la pròpia serp. Així, si fem un recorregut pel llibre, se'n poden enumerar els exemples següents: "Tot és fluent, tot és constant" ("Ganges"); "sóc claror en la paüra" ("Un llegat de llum"); "un daurat exili" ("Ulls de glaç"); "víctima i botxí" ("Utopia"); "la teva manera d'estar viu és fer el mort / sobre les aigües" ("El pont de la memòria"); "dol de llum" ("Creure"); "parracs de llum" ("Això és un home"); "camí / o trinxera" ("Origen").

Entre "El pou" i "Origen", en el recorregut circular sobre el qual es conforma el nostre *uroboros*, hi ha un tema principal que vertebrava els dos apartats del llibre, marcats només amb el corresponent número romà i sengles citacions dels poetes grecs

Odisseus Elitis i Iorgos Seferis: la memòria. La memòria com a fonament on se sustenta el present, “gresol” en un “Viatge d’hivern” —bella imatge!—; però també la memòria, el record, és llast que arrossega el poeta i que, en dialèctica constant amb ell mateix, més d’una vegada qüestiona: “[...] I si bé és cert que la vida / és un combat contra l’oblit, / tal vegada calgui enderrocar el suburbi / del record.” Fins al punt que s’hi imposa “[...] Buidar el calaix / de la memòria, / ple de noms i adreces resistents / contra pronòstic al pas de l’hora”. Un calaix, una agenda, un contenidor de vestigis pretèrits que esdevé, en el poema “Calaix de sastre”, una molt eloqüent “naturalesa morta”. Significatiu són, en aquest sentit, els versos de Vicent Alonso que precedeixen el poema “La cala del temps”, i que diuen: “Però costa / oblidar el temps viscut, que se’ns grava / a foc lent i fa impossible l’alba d’un dia nou.” Una altra revelació digna de tenir en compte.

Encastats en aquest trajecte interior que traça la memòria, i que em consta que ve de lluny, hi ha una sèrie de talismans: referències geogràfiques, culturals, antropològiques —tot ve a ser el mateix, en el cas de Jordi Solà Coll—, que l’han anat acompanyant i modelant al llarg del seu periple vital. I entre aquests talismans poderosos, les paraules d’altres poetes, ubicades al llibre, crec, de manera brillant, bé com a citacions introductòries o com a conceptes incorporats al poema. A banda de Nietzsche, d’Elitis i de Seferis, ja referits ací, hi trobem Rilke, Celan, Baudelaire, Borges, Teresa Pascual, Parcerisas,

Whitman, Anna Montero, Vallejo, Ritsos o Marc Granell. A més d'indubtables referents en la formació de l'autor d'*Ulls de glaç*, crec que els poetes —aquests en poden ser alguns representants— són els únics que, amb els seus mots il·luminadors, tenen la capacitat d'assentar en un ara i un ací la volatilitat de l'existència. I el poeta busca, en aquests tòtems poètics i en el seu do de dir, les bases necessàries on apuntalar una manera de viure —o millor seria dir de *suportar*— una vida que camina per la corda fluixa, sempre a la vora del precipici. Amb tot el risc, la intensitat, i, potser, la coherència que això comporta: “Anhelo ser només esperit ingràvid / i fins i tot goso pensar: / sóc claror en la paüra.”

Aquest capteniment existencial s'accentua a la segona part d'*Ulls de glaç*, i amb ell, els poemes que reflexionen sobre el dolor de viure, sobre l'home desolat enfrontat —o abandonat— a la intempèrie dels dies. Tan punyents i crus i estremidors com lúcids i vigorosos. Són poemes, per citar-ne només algun, com ara “El pont de la memòria”: “Vius ancorat en el passat: / a l'empara d'un brogit de veus llunyanes / s'erigeix, incòlume, el miratge: tot és cendra / i extinció, / i set d'aigua en la distància”; “Creure”: “M'aixeco cada dia en homenatge als morts, / i sé quant inútil és el meu esforç / en persistir a mantenir intactes els murs / de l'existència”; “Istme”, un petit gran poema on apareix la veu humanament més compromesa, de denúncia, de Jordi Solà Coll; “Pedra de toc”: “Una successió de vies mortes, / l'existència”. Impossible restar impassible després de la seua

lectura. “Això és un home”: “[...] l’èsser que camina / sobre un erm cosit a nafres: llavor dins / la clofolla, avança l’esperit a la intempèrie: / això és un home, / sota el torb i la tempesta, / parracs de llum es manifesten.” Un miratge, una escena que reflecteix la nimietat de la condició humana, o, potser, un àlter ego del poeta?

Crec que no exagere si afirmo que *Ulls de glaç* és la consumació i la destil·lació en paper d’un llarg procés d’orfebreria on els mots són la matèria primera. Un camí perseverant, exigent, quasi obsessiu, i segurament vital, que, gràcies a haver guanyat el Premi de Poesia Miquel Martí i Pol de Roda de Ter, ara es pot fer visible als lectors. En som afortunats.

Abril. S’ha fet de nit. A dintre “el clam silent d’un déu insomne” endevina els nostres dies. Ens vam trobar en les paraules, el Jordi i jo. És comprensible: era l’únic lloc factible entre tots els llocs on poder-nos trobar. A fora —dels mots que ens reuniren, vull dir— glaçava.

MARIA JOSEP ESCRIVÀ

24 d’abril de 2017

El pou

I quan mires molt de temps un abisme,
també l'abisme mira dins teu.

FRIEDRICH NIETZSCHE

Mires la foscor del pou de l'existència:
t'encisa el vertigen de no poder-ne
endevinar el final —tanta és la fondària.

 Temptat pel desig,
deixes caure una moneda al buit
i romans quiet fins a escoltar
el batec metàl·lic de l'abisme.
Un cop vas obtenir el que volies:

un fragment d'eternitat.

Aquesta obra ha estat guardonada amb el 32è Premi de Poesia Miquel Martí i Pol,
dins els Premis Literaris 2016, organitzats per l'Ajuntament de Roda de Ter.
Els membres del jurat han estat: Ramon Balasch, Pilar Cabot, Anton Carrera
i Antoni Pladevall.

Amb la col·laboració de:

© Jordi Solà Coll, 2017
© del pròleg: Maria Josep Escrivà Vidal, 2017
© de la fotografia: Jordi Solà Coll, 1995
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2017
carrer Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: juny de 2017
ISBN: 978-84-9975-865-7
DL L 606-2017
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S L

◀ imprès a lleida ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.